

## РЕЦЕНЗІЯ

## на монографію М. І. Боднарука

## «Правове регулювання соціального страхування в Україні»

У процесі історії свого розвитку кожна держава виробляє різноманітні механізми регулювання поведінки людей. З часом пріоритетне місце в системі соціального страхування перейшло саме до правового регулювання. Оскільки правове регулювання визначає засоби соціальної політики в державі, на ньому й зосереджується у всі часи значна увага науковців та суспільства загалом. Однією з передумов інтеграції України до сучасної європейської системи соціального страхування є наявність ефективного забезпечення соціального захисту населення. Як наслідок проблема забезпечення соціального захисту населення наразі є пріоритетною для нашої держави. Тому соціальна політика є керівним напрямом внутрішньої політики держави, яка створює передумови для розширеного відтворення людиною своєї діяльності, забезпечує захист прав людини.

Усе це зумовлює необхідність розгляду проблеми правового регулювання соціального страхування в Україні за сучасних ринкових умов та обумовлює актуальність монографії М.І. Боднарука, що окреслює найсуттєвіші проблеми правового регулювання соціального страхування, які впорядковані логічно, за чіткою структурою.

Аналізуючи основні положення автора, можна констатувати, що результати та висновки базуються на ґрунтовній теоретико-методологічній основі. Не викликає сумніву і наукова новизна монографічного дослідження, яка в повному обсязі може бути визначена за текстом наукових матеріалів.

М.І. Боднаруком опановано і критично проаналізовано теоретичні положення відомих учених щодо проблем правового регулювання соціального страхування, а саме: В.С. Андреева, К.С. Батигіна, В.Я. Бурака, К.Н. Гусова, А.Д. Зайкіна, Р.І. Іванова, М.В. Лушнікова, П.Д. Пилипенка, В.К. Субботенко, М.Ю. Федорова, І.С. Ярошенко та ін.

Надзвичайно важливим досягненням дослідження є встановлення системи авторських ознак суб'єктів соціального страхування, а саме: 1) усі суб'єкти соціального страхування складають систему суб'єктів із соціального страхування; 2) усі перелічені суб'єкти соціального страхування є носіями прав і зобов'язань, які виникають при настанні певних подій – юридичного факту; 3) суб'єкти соціального страхування знаходяться під впливом державного правового регулювання обов'язкового соціального страхування; 4) суб'єкти соціального страхування є отримувачами різних видів соціального страхування; 5) суб'єкти соціального страхування є суб'єктами, крім соціальних, інших галузей права: трудового та адміністративного; 6) суб'єкти соціального страхування повинні мати правосуб'єктність; 7) суб'єктам соціального страхування

притаманний принцип добровільності укладення трудових договорів поряд з обов'язковістю соціального страхування; 8) суб'єктів соціального страхування об'єднує спільна мета їхньої діяльності, яка полягає в забезпеченні реалізації особою права на соціальне страхування.

Особливу наукову новизну становить надане автором власне поняття «механізм правового регулювання соціального страхування». Під ним М.І. Боднарук розуміє комплекс взаємоузгоджених заходів, правових форм і засобів (нормативних, процесуальних, інституційних), що спрямовані на досягнення мети соціального страхування, за допомогою яких держава, в особі її органів та посадових осіб, здійснює юридичний вплив на правовідносини між суб'єктами у сфері соціального страхування шляхом створення умов для визнання, дотримання та реалізації прав на соціальне страхування.

Наукова новизна та оригінальність автора також відображається безпосередньо в наведенні системи принципів оптимізації механізму забезпечення правового регулювання соціального страхування в Україні, яку складають: 1) принцип підвищення платоспроможності населення; 2) принцип наближення розмірів мінімальних страхових виплат за загальнообов'язковим соціальним страхуванням до рівня прожиткового мінімуму; 3) принцип постійного посилення соціального захисту застрахованих осіб, забезпечення гідного рівня їхнього життя в результаті стійкого розвитку системи соціального страхування на засадах збалансованості інтересів застрахованих осіб та громадян, які працюють; 4) принцип кодифікації системи законодавства України щодо соціального страхування.

Логічним видається підхід до розгляду проблем правового регулювання соціального страхування в Україні, при цьому не оминається питання відповідальності за порушення прав громадян у сфері соціального страхування. Автор зазначає, що зазначений вид юридичної відповідальності наділений такими ознаками:

1) похідний характер від гарантій, що встановлені у сфері соціального страхування, полягає в тому, що у випадку, коли хтось з учасників ухиляється від виконання своїх обов'язків чи виконує їх неналежно, держава притягує його до відповідальності;

2) виховний характер – метою притягнення до відповідальності є потреба вказати на соціально-правові пріоритети держави в суспільстві, перевиховати того, хто вчиняє правопорушення проти соціальних прав застрахованих осіб;

3) реальність – у зв'язку з притягненням уповноважених органів та осіб до відповідальності держава утверджує панування норм права (верховенство права), а не лише їх фіктивний та декларативний характер.

Важливим внеском у розвиток теоретичних і практичних питань соціального страхування є виведення та формулювання автором форм взаємодії суб'єктів соціального страхування, а саме:

- 1) інформування або обмін інформацією;
- 2) координація;
- 3) спільне проведення заходів;
- 4) співпраця;
- 5) субординація;
- 6) діалог;
- 7) партнерство.

Миколою Івановичем Боднаруком детально аргументовано, що основними напрямками гармонізації законодавства України у сфері соціального страхування до законодавства Європейського Союзу є такі: 1) запровадження загальнообов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування (абсолютна більшість держав Європейського Союзу); 2) запровадження загальнообов'язкового медичного страхування (Швеція, Нідерланди, Японія); 3) розвиток приватного сектору соціального страхування (абсолютна більшість держав Європейського Союзу); 4) при тому чи іншому загальнообов'язковому соціальному страхуванні створення єдиної національної страхової організації (Франція, Нідерланди); 5) перегляд системи пільгових та соціальних пенсійних виплат (Нідерланди).

Однак, не применшуючи значення ґрунтовних здобутків у науковому дослідженні, слід виокремити незначні недоліки. Наприклад, у роботі в підрозділі 5.3 «Врахування міжнародного досвіду щодо оптимізації системи

законодавства у сфері соціального страхування» проведено фактично лише аналіз законодавства США у сфері соціального страхування. Видається, що для підвищення якості наукового аналізу цього питання доцільно було б проаналізувати також відповідний досвід Канади, Китаю та Японії.

Узагальнюючи, варто сказати, що структура наукової роботи чітко побудована та логічна, науковий дискурс аналізується в контексті визначеної проблематики з урахуванням особливостей сучасних проблем соціального страхування в Україні.

Водночас аналіз цього монографічного дослідження дає всі підстави вважати дослідження актуальною концептуальною комплексною роботою, що містить науковоузагальнюючі висновки та обґрунтовані спостереження, які розширюють науку права соціального забезпечення та в сукупності є суттєвими для розвитку трудового права.

Зміст монографічного дослідження адекватно передає аргументацію, зміст, ступінь наукової новизни і можливості практичного застосування. Основні положення та результати дослідження знайшли своє відображення в публікаціях здобувача. Оформлення наукової роботи відповідає чинним вимогам.

Рецензована наукова праця є успішно завершеним науковим доробком, який буде корисним для використання студентам юридичного факультету, аспірантам, викладачам, науковцям, практикам та всім, хто цікавиться питаннями правового регулювання соціального страхування в Україні.